

Underdånigt betänkande och förslag

angående

Lönereglering m. m.

för

Statistiska Centralbyrån,

afgifvet den 8 Januari 1878

af

I Nåder förordnade Komiterade.

STOCKHOLM

CENTRAL-TRYCKERIET

1878.

Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Genom Eders Kongl. Maj:ts Nådiga beslut den 20 Oktober 1877 har, i fråga om ordningen för de arbeten, som böra utföras af Komitén för reglering af de förvaltande embetsverkens och myndigheternas löneförhållanden m. m., blifvit föreskrifvet, att Komitén, efter att hafva af-

gifvit sitt underdåniga förslag rörande Öfverintendentsembetet, skulle öfvergå till reglering af **Statistiska Centralbyrån**, och får Komitén nu i underdånighet framlägga sina åsikter om sistnämnda verks behof af arbetskrafter samt om aflöningen för den der nödig befunna personalen, äfvensom angående öfriga härmed sammanhängande frågor.

Historik.

Efter Konung Carl XII:s krig och pestens härjningar hade folkbristen i landet blifvit ytterst kännbar. Flere bland Frihetstidens mest framstående män egnade därför en liflig uppmärksamhet åt förslag att om folkmängden vinna någon tillförlitlig kunskap, såsom varande en bland de säkraste grunderna för de åtgärder, som kunde ifrågakomma för att främja befolkningens förökande och ekonomiska förkofran. Härunder framträdde dock ej blott misströstan i afseende på möjligheten att vinna de upplysningar, som eftersträfvades, utan ock farhågor, att rikets styrka och anseende kunde komma att i allmänna föreställningen så inom som utom landet sjunka allt för djupt, om dess ringa folkmängd blefve känd, och röster hördes äfven, som varnade för Konung Davids exempel.

De statistiska försök, som, detta oaktadt, gjordes dels af enskilde, dels på grund af myndigheters, Rikets Ständers och Kongl. Maj:ts beslut, hade dock ej ledt till något värdefullt resultat intill år 1746, då dels af Kongl. Vetenskapsakademiens d. v. Sekreterare, Elvius, och dels af d. v. Brigadieren von Lantingshausen förslag i ämnet afgåfvos till Riksdagens Sekreta Utskott, med anledning af hvilka förslag detta Utskott i underdånig skrifvelse af den 12 December 1747 förordade den plan och de tabellformulär för inhemtande af uppgifter om folkmängd, vigde, födde, aflidne m. m. inom hvarje församling i riket, hvilka sedermera genom Kongl. brefvet af den 3 Februari 1748 blefvo fastställda och till begagnande anbefalda. Den tidsutdrägt, som vållades af tabellformulärens tryckning och utdelning, hvilken senare egde rum på en gång för hela tidrymden till och med 1772, omöjliggjorde dock arbetets början intill år 1749. Arbetet skulle verkställas på det sätt, att årstabellen, på grund af ministerialböckerna upprättad af Kyrkoherden eller Kapellanen, skulle i Januari månad insändas till Prosten, hvars prosteritabell före samma månads utgång borde afgå till Konsistorium, som vid Februari månads slut hade att för hvarje särskild länsdel till vederbörande Landshöfding afsända sammandrag af prosteritabellerna samt dessutom för Biskopens tabellbok utarbета stiftssammandrag. Derefter skulle vederbörande Generalguvernör, Öfverståthållare eller Landshöfding för höfdingedömet upprätta sammandrag och, efter afskrift deraf i höfdingedömet tabellbok,

vid Mars månads slut afgifva sitt sammandrag till Kanslikollegium, som slutligen ålåg utarbета generaltabell för hela riket.

Kännedomen om rikets folkmängd skulle vara endast bemälda Kollegium, Statskontoret och Kongl. Maj:t förbehållen, och vederbörande biskopars och höfdingedömens tabellböcker skulle genom försegling hållas otillgängliga för hvarje obehörig person.

Huruvida man egde skäl原因 anledning hoppas, att denna verkligt stortade och för vårt land egendomliga och hedrande plan, grundad som den var på presterskapets frivilliga arbete och vederbörande myndigheters nit för saken, skulle kunna utan hinder genomföras, torde väl vara något tvifvel underkastadt, och just i valet af den högsta regeringsmyndigheten såsom slutlig kontrollant torde väl ligga en häntydning derpå, att man ansåg den kraftigaste sammanhållning nödvändig för ett arbete, hvars utförande vore förenadt med stora svårigheter, och hvilket också redan vid 1752 års riksdag framkallade hvarjehanda protester från preste- och borgarestånden.

Att denna sammanhållning af arbetet ej ens af Kanslikollegium kunde tillvägabringas, visade sig snart. Kontrollen öfver uppgifternas fullständighet, tillförlitlighet och meddelande inom föreskrifven tid öfversteg de arbetskrafter, öfver hvilka Kollegiet kunde förfoga. Uppgifterna blefvo allt mer ofullständiga, otillfredsställande och för sitt ändamål oanvändbara, och behovet af vetenskapligt biträde gjorde sig allt mer gällande, hvarför det ock blef Kollegium medgifvet att adjungera tre ledamöter af Kongl. Vetenskapsakademien, bland hvilka den mest framstående var akademiens d. v. Sekreterare, Petter Vargentin. Med dessas biträde kunde äntligen den 7 Januari 1756 ett generalsammandrag för det *första* året, eller 1749, till Kongl. Maj:t aflämnas. Efter sålunda vunnen erfarenhet om behovet af arbetskrafter, blef på Sekreta Utskottets hemställan genom Nådigt bref af den 11 Oktober 1756 tillsatt en särskild *Kongl. Kommission öfver tabellverket*, bestående af en ledamot i Kanslikollegium jemte Vetenskapsakademiens förenämnde tre medlemmar, biträdde af en aflönad Sekreterare.

Denna kommission, som stod under inseende af Kanslikollegium — hvilket vid inträffande ledighet skulle hos Kongl. Maj:t föreslå ledamot och med eget utlåtande beledsaga Kommissionens riksdagsberättelser — fick likväl rättighet att med landshöfdingar, konsistorier m. fl. vederbörande »immediate korrespondera».

I afseende på angelägenheten att hemlighålla tabellverkets resultat

synes emellertid en förändring i åsigter redan hafva försiggått, ty på Sekreta Utskottets hemställan blef Kommissionen anbefaldt genom Nådigt bref af den 13 Juni 1762, att vid hvarje års slut uti Vetenskapsakademien handlingar införa lämpliga upplysningar från tabellverket, derifrån dock meddelanden om folkmängden antagligen ännu utgjorde undantag.

Då genom Kongl. brefvet den 25 Juli 1769 till ordförande i Kongl. Kommissionen öfver tabellverket utnämndes Riksrådet von Hermansson, förändrades densamma till ett fristående verk, och såsom sådant finnes det ock i kalendrar från efterföljande delen af förra århundradet redan upptaget. Ordförandeplatsen har allt framgent varit anförtrodd åt innehafvare af rikets högsta värdigheter, såsom Excellenser och Presidenter; och ledamöterna, vanligen till antalet 4, hafva på förslag af Kommissionens ordförande utnämnts af Kongl. Maj:t. Det enda minne af Kommissionens samband med Kanslikollegium, hvilket ännu vid Kommissionens upplösning år 1858 kvarstod, var rättigheten att begagna Utrikesdepartementets fribrefsbok.

Sedan de 25 år, för hvilka den första tabellupplagan gälde, tilländagått, blef, i sammanhang med nya formulär och på grund af den då vunna erfarenheten om det otillfredsställande resultatet af de förr anbefalda länssammandragen, genom Kongl. brefvet den 1 Mars 1773 anbefaldt, att vid tabellsammandragens uppgörande endast den ecklesiastika indelningen skulle följas, så att stiftsvis af konsistorierna utarbetade sammandrag skulle direkte till Kommissionen insändas.

Äfven denna förenkling befanns dock snart otillfredsställande, af den orsak att tabellerna ännu fingo genomgå allt för många händer; och var det isynnerhet konsistoriernas sammandrag, som nu visade sig osäkra. På Kommissionens förslag blef därför den 31 Augusti 1792 af Kongl. Maj:t föreskrifvet, att prosteritabellerna genom konsistoriernas försorg och utan föregånget stiftssammandrag skulle direkte till Kommissionen insändas, för att genom dess åtgärd sammandragas. Det härigenom betydligt ökade arbetet kräfde ej blott ökad lön åt Sekreteraren utan ock anställande, honom till biträde, af en kammarskrifvare, hvilken sedermera på stat uppfördes genom Kongl. brefvet den 25 Juni 1795. Genom ny stat för Kommissionen af den 11 Maj 1802 fastställdes löner för en Sekreterare, en Revisor och en kammardräng, samt ett årligt belopp till legohjelp för tabellsammandragen; och vid Kommissionens upplösning år 1858 hade detta tjänstemannaantal ej ökat.

Att tabellarkivet i början ej vårdats och förvarats på det sätt, som

dessa vigtiga handlingar förtjenat, ådagaläggas af de brister, som arkivet för de äldre åren förete. Den första tillgängliga upplysning om sättet för dess förvarande finnes i ett Kongl. bref af den 15 Mars 1790, genom hvilket Kongl. Vetenskapsakademiens Sekreterare och Astronom, Henrik Nicander, förordnades till Kommissionens ledamot och sekreterare, i hvilken egenskap honom ålades bland annat att i Observatorierummen samla, bevara och i ordning hålla arkivet. Genom prosteritabellerna vann emellertid detta en sådan tillväxt, att Kommissionen för dess förvarande snart nödgades af expensmedel anslå en årlig ersättning åt Sekreteraren af 50 Rdr B:co. Då denna summa efterhand blef allt mer otillräcklig, och Kommissionen jemväl ansåg sig behöfva annan lokal för sina sammanträden än dess Sekreterares bostad, men Öfverintendentsembetet ej haft sådan att anvisa, beviljades genom Kongl. brefvet den 30 Mars 1841 ett årligt anslag af statsmedel till belopp af 200 Rdr B:co till hyresersättning åt Sekreteraren för arkivets inrymmande i hans bostad, der jemväl Kommissionens sammanträden oftast höllas. Då, efter siste sekreterarens dödliga frånfälle, och sedan vid 1854 års riksdag förslag väckts om förändrad organisation af embetsverket, undertecknad, Berg, erhöll Nådigt uppdrag att tills vidare upprätthålla sekreteraretjensten, flyttades arkivet till ett af Kongl. Sundhetskollégium benäget upplåtet rum.

Resultaten af Tabellkommissionens verksamhet, hvilka genom Vargentins bearbetningar af vissa dithörande ämnen redan i utlandet tillvunnit sig synnerligt loford, men inom landet dittills blott delvis och i utdrag funnits tillgängliga dels i riksdagsberättelser och dels i Vetenskapsakademiens handlingar, framträdde först utförligare i den femårsberättelse för åren 1811—15, som år 1818 afgafs. För Riksdagens behof blef af denna berättelse endast texten tryckt, enär tryckningen af de vidlyftiga tabellbilagorna ansågs skola blifva alltför kostsam. För följande femårsperioder t. o. m. 1850 äfvensom för enskilda år under större delen af denna tidrymd hafva berättelserna blifvit med understöd af särskilda anslag i tryck utgifna.

Sedan, med anledning af väckta motioner vid 1854 års riksdag, Ri-^{Riksdagsbeslut}kets Ständer i underdånig skrifvelse af den 18 Oktober s. å. anmält, ^{om förändrad} hurusom, under det i främmande länder medlen att genom en officiel ^{organisation.} statistik vinna den oeftergifliga kännedomen om statens tillstånd i hög grad fullkomnats, Rikets Ständer deremot, vid skärskådande af de anstalter, som här i riket funnos vidtagna för vinnandet af en säker kännedom om landets tillstånd, trott det icke kunna bestridas, att, om än medelst

kostnad och arbete mycket i denna väg blifvit vidgjordt, dessa anstalter likväl ej på ett tillfredsställande sätt uppfylde det med dem åsyftade ändamålet, till följd af dels bristande plan i uppställningen, dels saknad af allmän öfversigt af de spridda uppgifternas innehåll, och alltså ansett åtgärder böra vidtagas för att, så snart omständigheterna det medgäfvde, erhålla en ordnad och, så vidt möjligt vore, fullständig, fortgående statistik, som åskådliggjorde förhållandena i alla förvaltningens grenar, hvilket ändamål Rikets Ständer ansett utan tvifvel säkrast vinnas genom bildandet af ett embetsverk, som finge sig uppdraget att uppgöra planen till de statistiska arbetena i deras särskilda grenar, äfvensom att sammanföra, bearbeta och offentliggöra de inkomna uppgifterna, och med hvilket embetsverk så väl den enda, åt blott en gren af statistiken nu uteslutande egnade inrättning, Kongl. Tabellkommissionen, kunde sammansmälta, som de arbeten, hvilka för statistiska ändamål då utfördes inom särskilda embetsverk, sättas i förening, men att Rikets Ständer, i saknad af dels fullständig kännedom om sättet, huru de statistiska arbetena för det dåvarande inom särskilda grenar af förvaltningen försigginge, dels närmare underrettelser om organisationen af de i andra länder inrättade anstalter för statistiska arbeten, icke sett sig i tillfälle att uppgöra en fullständig plan för inrättandet af ett sådant embetsverk, äfvensom för förbindelsen mellan detsamma och de öfriga embetsverken, och för den skull anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Rikets dernäst sammanträdande Ständer framlägga plan och förslag till inrättande af ett statistiskt embetsverk, tillika omfattande dåvarande Tabellkommissionen; blef genom Nådig skrifvelse den 7 December 1854 en särskild komité uppdraget att härom afgifva underdånigt utlåtande och förslag.

Det af denna komité den 18 Juni 1856 afgifna underdåniga betänkande och förslag blef af Riksdagen, enligt underdånig skrifvelse af den 6 Februari 1858, till sina grunder gilladt; och Tabellkommissionen anbefaldes till följd häraf den 23 samma månad att till Kongl. Maj:t inkomma med underdånigt utlåtande och förslag i afseende på de åtgärder, som vore att vidtaga i och för Kommissionens indragning och dess göromåls öfverflyttande till ett nytt embetsverk, som enligt komiténs förslag borde benämnas *Statistiska Tabellkommissionen* och utgöras af en hufvudsakligen rådpläggande afdelning, *Statistiska Beredningen*, och en förnämligast verkställande afdelning, *Statistiska Centralbyrån*.

Sedan under den 5 Maj 1858 Chef för sistnämnda afdelning, eller Statistiska Centralbyrån, blifvit i Nåder förordnad och erhållit befallning

att i underdånighet föreslå tjenstemän till bestridande af befattningarna inom Byrån, samt Fullmäktige i Riksgäldskontoret beviljat upplåtelse tills vidare af Bevillningsutskottets lokal för embetsverkets behof, blef genom Nådigt bref af den 22 Juli 1858 anbefaldt, att Kongl. Kommissionen öfver tabellverket skulle upplösas, och dess arkiv, bibliotek och inventarier öfverlemnas till Statistiska Centralbyrån, som med Augusti månads början skulle träda i verksamhet. Derjemte föreskrefs, att Byråns tjenstemän, som till en början endast på förordnanden tillsattes och skulle vara underkastade den förändrade tjenstgöringsskyldighet, som af skeende jemkningar i Byråns organisation kunde blifva en följd, samfaldt borde öfvertaga arbetet inom Byrån under Chefens inseende och ledning; och vore dem icke tillåtet att med sina beställningar förena utöfningen af annan allmän befattning. Jemte bemyndigande för Statistiska Tabellkommissionen och dess afdelningar att från andra vederbörande embetsverk och myndigheter infordra de uppgifter och meddelanden, som påkallades af och egde sammanhang med föremålen för Kommissionens åligganden, förklarades slutligen, att, som Kongl. Maj:t och Riksdagen antagit och gillat de i ofvannämnda komitébetänkande föreslagna hufvudgrunder för den Statistiska Tabellkommissionens verksamhet, Kongl. Maj:t ansett någon särskild instruktion för detta embetsverk för det dåvarande icke vara erforderlig, utan skulle frågan derom vara beroende på framtida pröfning efter omständigheternas föranledande.

Den erfarenhet, som vunnits inom förra Kommissionen öfver tabellverket, att en tillräcklig kontroll öfver uppgifterna till rikets befolkningsstatistik icke kunde utöfvas med mindre än att, i stället för prosterivis utarbetade tabeller, uppgifterna från hvarje särskild församling blefve för Kommissionen tillgängliga, hade ej ledt till någon åtgärd, enär för bearbetandet af dessa uppgifter skulle hafva erfordrats en större förstärkning af Kommissionens arbetskrafter, än man då trodde sig våga ifrågasätta.

Sedan emellertid i ofvannämnda komitébetänkande af den 18 Juni 1856 behofvet af en förändrad plan för bearbetningen af landets befolkningsstatistik blifvit framhållet, anbefaldes Kommissionen den 2 Oktober 1856 att till en sådan förändring afgifva underdånigt förslag; och afgafs på grund häraf, efter samråd med utsedde delegerade af preteståndet, den 2 April 1857 »plan för insamlande af uppgifterna till Sveriges befolkningsstatistik»; och efter denna plans pröfning af preteståndet, Kongl. Sundhetskollegium och Statistiska Beredningen, blef densamma genom Kongl. kungörelsen den 4 November 1859 i Nåder faststald.

*Förändrad
plan för upp-
gifterna till
rikets befolk-
ningsstatistik.*

Derigenom förklarades presterskapets åligganden att utarbete tabeller hafva upphört, hvaremot årligen skulle till Statistiska Centralbyrån från hvarje församling i riket insändas dels en summarisk redogörelse öfver folkmängden vid det borgerliga årets slut enligt formulär, dels nominativa utdrag ur vigsel-, födelse- och dödböckerna enligt formulär, som lämpats efter den form för de originala ministerialböckerna, hvilken i sammanhang härmed af Kongl. Maj:t fastställdes. Hvert femte år skulle allmän folkräkning dessutom verkställas på grund af nominativa utdrag ur husförhörlängderna, likaledes enligt fastställt formulär. De årliga utdragen ur vigsel-, födelse- och dödböckerna skulle tillika tjena såsom dupletter af dessa ministerialböcker och sålunda kunna ersätta dem, om de genom olyckshändelse skulle komma att förstöras. I stället för de redan utarbetade tabellerna från prosterien, till antalet jemförelsevis ringa, fick således Byrån till bearbetning mottaga dessa nominativa utdrag ur ministerialböckerna från hvarje församling i riket, men genom detta visserligen betydligt ökade arbete vanns ock möjligheten att i Byrån utöfva en kontroll af största vikt. Att detta arbete, för hvars omfattning och beskaffenhet här nedan kommer att närmare redogöras, endast efter hand kunde lemna tid för sysselsättning med andra grenar af statistiken, torde lätt inses. Blott småningom har det alltså varit möjligt att vidga Byråns verkningskrets.

*Byråns n. v.
verksamhet.*

Den bild af Byråns verksamhet, som kan hemtas endast från uppgifter angående inkomna mål och utgångna expeditioner, blir visserligen högst ofullständig, ty den kan ej åskådliggöra allt det arbete, som på dessa ärenden måst nedläggas, men, detta oaktadt, har Komitén icke bort underlåta att äfven för dessa förhållanden, särskildt för inkomna mål under år 1876, här redogöra, med den förutskickade anmärkning, att det allmänna diariet, likasom registraturet, ofta under *ett* nummer upptager ett stort antal inkomna handlingar och utgångna expeditioner.

Inkomna ärenden under nämnda år voro följande:

Kongl. bref och remisser samt Statsdepartements skrivelser	
med infordrande af underdåniga utlåtanden	7,
» handlingar, böcker m. m.	27,
ang. ändring i rikets administrativa indelning m. m.	12,
	46.
	Transport

	Transport	46.
ang. tjenstledighet och förordnande m. m. för Byråns tjenstemannapersonal		5;
Skrifvelser från embetsverk och myndigheter samt enskilde personer inom riket med		
förfrågningar		28,
begäran om afskrift af handlingar		15,
reqvission af blanketter (67), af statistiska berättelser och andra handlingar (14)		81,
anmälanden		28,
infordrade upplysningar		27,
ministerialboksutdrag, summariska folkmängdsredogörelser, förteckningar å utfärdade skiljobref m. m.		377,
landstings, kommunal- och kyrkostämmors räkenskaper samt kommuners fattigvårdsredogörelser		427,
uppgifter å förrättade riksdagsmannaval		39,
» å ingångna civila äktenskap		12,
skörderapporter (26), hushållningssällskapens uppgifter till jordbruksstatistiken (26)		52,
sparbanksredogörelser		67,
svar å anmärkningar ang. ministerialboksutdrag, summariska folkmängdsredogörelser, landstings, kommunal- och kyrkostämmors räkenskaper samt kommuners fattigvårdsredogörelser		860,
tidskrifter, böcker, embets- och revisionsberättelser samt andra handlingar		88,
räkningar		6,
qvittenser		18;
Skrifvelser från utlandet med		
förfrågningar		36,
reqvission af statistiska berättelser m. m.		10,
begärda upplysningar		13,
anmälanden		21,
svar å anmärkningar ang. uppgifter till den internationela statistiken		16,
tidskrifter, böcker, formulär m. m.		174,
qvittenser		49;
Diverse		25,

Summa 2,520.

De enligt allmänna diariet inkomna ärendena utgjorde:

År 1875.....	2,297,
» 1874.....	1,792,
» 1873.....	1,715,
» 1872.....	1,936,
» 1871.....	1,692,
» 1866—70 (årligt medeltal) ...	1,786,
» 1861—65 (d:o) ...	1,230,
» 1860.....	537,
» 1859.....	577,
» 1858.....	198.

De från Byrån enligt allmänna registraturet *utgångna* expeditionerna utgjorde:

År 1876.....	1,589,
» 1875.....	2,979,
» 1874.....	1,574,
» 1873.....	1,301,
» 1872.....	1,883,
» 1871.....	1,180,
» 1866—70 (årligt medeltal) ...	1,450,
» 1861—65 (d:o) ...	1,120,
» 1860.....	502,
» 1859.....	356,
» 1858.....	358.

Då, såsom redan är anmärkt, dessa data dock gifva en blott ofullständig bild af Byråns arbete, har Komitén så mycket heldre ansett sig pligtig att för Byråns verksamhet meddela en mer detaljerad redogörelse, som Komitén icke här är i tillfälle, såsom i de flesta öfriga verk varit förhållandet, att genom redogörelse för innehållet af en fastställd instruktion lemna en framställning af göromålens omfattning och beskaffenhet.

För närvarande bearbetas och offentliggöras af Statistiska Centralbyrån:

årligen:

- 1) Redogörelse för folkmängdens summariska belopp, för ingångna och upplösta äktenskap, barnsbörder och födda barn, aflidne, med de viktigaste dödsorsakerna, samt inflyttningar till och utflyttningar från riket;

- 2) från och med år 1865 redogörelse för jordbruket och boskapskötseln enligt hushållningssällskapens årsberättelser;
- 3) från och med år 1874 redogörelse för årsväxten enligt Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes årsväxtsberättelser;
- 4) från och med år 1874 redogörelse för kommunernas fattigvård samt kommunernas och landstingens finanser;
- 5) från och med år 1865 redogörelse för rikets sparbanker;
hvert tredje år:
- 6) från och med år 1865 redogörelse för folkmängden inom härad, tingslag, domsagor, städer och län till ledning för riksdagsmannavalen;
- 7) från och med år 1872 redogörelse för riksdagsmannavalen;
hvert femte år:
- 8) från och med femårsperioden 1856—1860 Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser jemte sammandrag deraf; hvarjemte
- 9) detaljerade allmänna folkräkningar af Byrån utförts för städerna Stockholm och Göteborg år 1868 samt för hela riket åren 1860 och 1870.

Ordningen vid utarbetandet af dessa redogörelser är i allmänhet följande. I den mån primäruppgifterna inkomma till Byrån, antecknas de i Byråns allmänna diarium och blifva derefter öfverlemnade till den af Aktuarierne, till hvars åligganden det hörer att utarbета den redogörelse, för hvilken uppgifterna skola användas. Sedan de derefter blifvit införda jemväl å en i tabellform uppställd specialförteckning, afsedd för kontrollen derå, att uppgifterna å rätta tider inkomma, underkastas de en förberedande granskning, som hufvudsakligen verkställes af den, Byråns tjänstemän till biträde, anställda extra personal. De under denna granskning uppkommande anmärkningar underställas Aktuarien, som bestämmer, om och hvilka upplysningar i anledning deraf skola från vederbörande infor dras, och utfärdar denne tjänsteman med behöfligt biträde i sitt namn de härför nödiga skrivelserna. Efter hand som svaren ingå, införas de deraf föranledda rättelserna å resp. blad med hänvisning till den ingångna skrivelstens diariumnummer, och göras dessa rättelser med rödt bläck eller kritpenna för att särskilja dem från den ursprungliga skriften. Först härför börjar den egentliga bearbetningen af det inkomna materialet, hvilken tillgår på sätt här nedan för hvarje särskild redogörelse närmare omförmäles.

1) *Befolkningsstatistik* (Bidrag till Sveriges officiella Statistik, Litt. A). De s. k. summariska folkmängdsredogörelserna enligt ett halfarksformulär, som innehåller 27 särskilda frågor jemte förteckning å immigranter och emigranter (namn, yrke, ålder m. m.), afgifvas för hvarje församling eller till annat administrativt område hörande församlingsdel. År 1876 utgjorde deras antal 2,597. Sedan möjligen befintliga oriktigheter blifvit rättade, införes under Aktuariens kontroll den för hvarje socken justerade folkmängden i en särskild, fortlöpande liggare, och från denna liggare sammanräknas folkmängden för de särskilda administrativa områdena.

De å samma formulärblankett begärda nominativa uppgifterna å immigranter och emigranter utarbetas på beting af extra biträden till särskilda tabeller.

De fastställda formulären för utdrag ur vigsel-, födelse- och dödböckerna innehålla på ett foliohalfark för hvardera slaget rader för 20 inskrifningar i 10 kolumner för vigselboken, i 23 kolumner för födelseboken och 21 för dödboken. Antalet inkomna sådana blad utgjorde:

	År 1860.	År 1876.
Födelseboksutdrag...	8,182 blad.	8,530 blad.
Vigselboksutdrag ...	3,069 »	3,193 »
Dödboksutdrag	4,744 »	5,598 »
Summa	15,995 blad.	17,321 blad.

Utdragen, hvilka till Byrån inkomma från prosterien och således måste till en början ordnas stiftsvis, blifva, efter det de undergått behörig granskning och rättelse, omordnade länsvis och derefter öfverlemnade till extra biträden, som på beting utarbета de statistiska sammandragen församlingsvis. Dessa sammandrag innehålla för vigslarne 25, för födelsefallen 157 och för dödsfallen 33 kolumner, hvarförutom, för åldersgrupperingen länsvis, vigselbokssammandraget innehåller 2,200 och dödbokssammandraget 680 rutor.

De sålunda upprättade sammandragen kontrolleras af en Aktuarie genom att tillse, det nödig öfverensstämmelse förefinnes mellan vissa af deras summor, hvarefter tabellerna för den redogörelse, som skall tryckas, utarbetas. Vid korrekturläsningen sker alltid en kontrollsummering, hvilket arbete verkställles af Byråns extra biträden. Vanligen utarbetas texten till berättelserna först sedan tabellbilagorna äro färdigtryckta, och kan

härvid till procentberäkningar och dylikt arbete delvis användas biträde af den extra personalen.

De uppgifter å äktenskap och trolofningar, som genom skiljobref upplösts, och för hvilka i Byråns årsberättelse redogöres, erhållas efter tabellformulär från domkapitlen; dock hemtas jemväl upplysningar härutinnan från Justitiedepartementet.

Den redogörelse för *dödsorsakerna*, hvartill dödboksutdragen lemna material, förutsätter en kritisk behandling, som endast en medicinskt bildad person kan åstadkomma. På en sådan person kan Byrån för framtiden icke göra sig räkning, och möjligheten, att denna statistik, som utgjort föremål för tabellerna nis 16—19 i Byråns årsberättelse, skall kunna fortgå och utbildas, hvilat alltså på det biträde för materialets bearbetning, som framdeles skulle kunna lemnas från Medicinalstyrelsen.

Alla upplysningar eller rättelser beträffande ministerialboksutdragen vinnas enligt regeln genom direkt skriftvexling med pastorsembetena. Endast undantagsvis vänder sig Byrån till myndighet, öfverordnad pastorsambetena, eller domkapitlen, när inkomna uppgifter vittna om förhållandena, som böra komma till deras kännedom, som ega att vidtaga åtgärder, att de anmärkta förhållandena må afhjelpas eller för framtiden förebyggas. Antalet anmärkningsmemorial och skrivelser rörande denna afdelning af statistiken uppgår årligen till omkring 600.

2) *Jordbruk och boskapsskötsel* (Bidrag till Sveriges officiella Statistik, Litt. N., Hushållningssällskapens årsberättelser). Genom Nådigt bref den 3 Mars 1865 föreskrefs, att statistiska uppgifter öfver rikets jordbruk och boskapsskötsel skulle af hushållningssällskapen enligt fastställt formulär årligen inom Juni månads utgång året efter det uppgifterna afse insändas till Statistiska Centralbyrån för att der bearbetas och såsom bidrag till rikets officiella statistik offentliggöras.

I och för dessa uppgifter tillhandahåller Byrån, på begäran af hushållningssällskapen, erforderligt antal formulärblanketter. Dessa blanketter med 75 kolumner äro afsedda för uppgifter rörande mantal, antal brukningsdelar, egoviddens fördelning på åker, äng, skog m. m., antal såväl egare som brukare af odlad jord, den odlade egoviddens användning till olika växtslag, utsädesbeloppet, skördebeloppet, antal vid årets slut underhållna kreatur o. s. v. Derjemte begäres särskildt uppgift rörande brukningsätt, vidd af nyodling, underdikning, mergling och skogsplantering, väderleken, skördens beskaffenhet, öfverskott till salu eller brist för eget

behof af ladugårds- och jordbruksalster, dagsverkspris, årslön, skogstillgång, antal planterade fruktträn, binäringar m. m.

De på grund här af från 26 hushållningssällskap till Byrån inkommande årsuppgifterna lemnas dels häradsvis eller för hvarje hushållningssällskap och dels för hvarje kommun. Under de senare åren hafva flere hushållningssällskap följt det förfaringssätt, att de låtit anställa en i detalj gående undersökning under året för en mindre del af sitt område, för att under följande år fortgå på samma sätt och sålunda slutligen vinna en noggrann kännedom om förhållandena inom hela området.

Uppgifterna tryckas och utdelas för hvarje hushållningssällskap, i den mån de till Byrån ingå.

Sedan samtliga uppgifterna inkommit samt undergått behörig granskning och rättelse, utarbetar en Aktuarie med erforderligt antal biträden *sammandrag* af desamma. Jemväl detta sammandrag med tillhörande tabeller och procentberäkningar samt på franska språket affattad kort öfversigt utgifves derefter på trycket.

3) *Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes årsväxtsberättelser* (Bidrag till Sveriges officiella Statistik, Litt. N., Sammandrag af Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes Årsväxtsberättelser). Sedan erfarenheten ådagalagt, att de genom hushållningssällskapen insamlade uppgifterna till rikets jordbruksstatistik icke kunde för hela riket offentliggöras förr än ett, stundom två år efter grödans inbergande, men särskildt anställda undersökningar deremot visat, att en förändrad form för länsstyrelsernas årsväxtsberättelser skulle gifva möjlighet att *omedelbart* efter skördens verkställande kunna, med ganska nöjaktig säkerhet, beräkna skördens mängd af olika sädesslag och rotfrukter, hvarom det vore af stor vikt ej allenast för Regering och Riksdag utan äfven för affärsmän m. fl. att sålunda vinna skyndsammare kännedom, så blefvo genom Kongl. Maj:ts Nådiga bref den 5 Juni 1874 (Sv. förf:s-saml. N:o 33, 1874) nödiga föreskrifter om åtgärder i detta hänseende utfärdade att från och med samma år vara gällande.

Omförmälda Nådiga bref föreskrifver bland annat följande:

att Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes dittills vanliga första och andra årsväxtsberättelser skulle upphöra, men att den tredje årsväxtsberättelsen bör, så tidigt ske kan, och senast före utgången af Oktober månad afgifvas samt innehålla endast ett allmänt omdöme om skörden inom länet;

att samtliga *Länsmännen* i riket skola, en hvar för sitt distrikt, så snart inom detsamma säden blifvit inbergad och genom anställda prof-tröskningar till afkastning beräknad, upprätta och till Kronofogden i fogderiet insända uppgifter om skördebeloppen, uppskattade i korntal, hvilka uppgifter böra vara uppställda i enlighet med bestämdt formulär; att *Kronofogdarne* skola, efter mottagande och granskning af dessa uppgifter, ofördröjligen insända dem till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länet, samt

att *Kongl. Maj:ts Befallningshafvande* slutligen skola till Statistiska Centralbyrån, så tidigt ske kan och senast före utgången af Oktober månad, öfversända, samtidigt med årsväxtsberättelsen, de från samtliga Länsmännen i länet genom Kronofogdarne insända uppgifter om skördebeloppen.

I följd af dessa föreskrifter utdelar Statistiska Centralbyrån genom Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i hvarje län nödigt antal blanketter till hvarje af rikets 524 Länsmän för afgifvande af de föreskrifna rapporterna om skörden, och äro dessa blanketter så uppställda, att Länsmannen i en särskild kolumn må kunna uppgifva, huru skörden i korntal (t. ex. 5:e à 6:e kornet) kan anses hafva utfallit af hvarje sädesslag och af potatis inom distriktet, men för höskörd, halmafkastning m. m. huruvida den anses god, medelmåttig o. s. v. Desslikes är i en anmärkningskolumn utrymme beredt för uppgifter om sädesslagens vigt och beskaffenhet jemte andra likartade upplysningar om grödan, som Länsmannen kan anse lämpliga att meddela. En annan anmärkningskolumn är afsedd att begagnas af Kronofogden för den händelse han, efter mottagandet af rapporten, skulle anse nödigt att göra ytterligare tillägg eller ändringar, och har erfarenheten ådagalagt, att denna möjlighet till meddelande af rättelser eller förtydligande icke så sällan begagnas. Sättet för blankettens användande är närmare angifvet genom å dess baksida tryckta »Upplysningar».

För beräkning af skördens mängd erfordras kunskap om såväl utsäde som korntal. Några särskilda uppgifter om utsädet begäras ej i årsväxt-rapporterna, utan tages detta sådant det är genom hushållningssällskapens årsredogörelser känt, dock att, när dessa vanligen äro två år äldre än det skördeår, för hvilket skall genom årsväxtsberättelserna redogöras, hushållningssällskapens utsädesuppgifter måste underkastas åtskilliga rättelser, med anledning af föregående årens progressiva tillväxt af utsädesmängden, för att kunna blifva för ändamålet användbara. Dessa rättelser verkställas i Statistiska Centralbyrån redan förr än skörderapporterna inkomma. På det att intet hinder må möta för beräkningarnas möjligast skyndsamma

verkställande, så snart rapporterna emottagits, verkställas likaledes i Byrån på förhand beräkningar öfver den andel (i $\frac{1}{1,000}$ delar) af länets utsäde, hvarmed hvarje länsmansdistrikt deltagar af olika växtslag. Hvar och en af dessa valörer, multiplicerad med motsvarande uppgifna korntal, gifver tillsammans länets korntal, som derefter, multiplicerad med det på förhand kalkylerade utsädet, gifver länets skörd. På detta sätt och derigenom, att alla för beräkningarna nödiga tabeller äro, så vidt sig göra låter, förberedda, är det möjligt, att redan dagen efter, det rapporterna för något län till Statistiska Centralbyrån inkommit, slutresultaten af beräkningarna öfver korntalet och storleken af skörden kunna blifva för allmänheten genom Post- och Inrikestidningar bekantgjorda, likasom att der kan meddelas ett sammandrag för hela riket, så snart rapporterna för alla länen inkommit. Enligt föreskrift böra dessa ingå inom Oktober månads utgång, men hittills har Byrån icke fått emottaga uppgifterna fullständigt förr än i midten eller senare delen af November, hvilket dröjsmål naturligtvis lika mycket försenat rikstabellens afslutande.

De genom Post- och Inrikestidningar preliminärt meddelade resultaten sammanföras jemte andra mera detaljerade undersökningar, bland annat om sädesslagens vigt, i en underdånig årsberättelse, hvaraf hittills fyra årgångar utkommit, nemligen för år 1874 (färdig den 19 December s. å.), för år 1875 (den 24 November), för år 1876 (den 20 November) och för år 1877 (den 23 November).

4) *Kommunernas fattigvård och finanser* (Bidrag till Sveriges officiella Statistik, Litt. U.). Sedan Riksdagen dels i underdånig skrifvelse af den 24 Maj 1873 anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruledes en kommunal finansstatistik för riket kunde åstadkommas och dels i underdånig skrifvelse af den 17 Maj 1874 förklarar sig icke hafva något att erinra vare sig mot hvad som blifvit i Kongl. Maj:ts sedermera afgifna Nådiga proposition i ämnet anfördt rörande sättet för utarbetande och utgifvande af de till sådan statistik hörande redogörelser eller mot de approximativt beräknade omkostnaderna, och alltså beviljat för år 1875 ett för ändamålet begärdt förslagsanslag af 10,000 kronor, blef genom Eders Kongl. Maj:ts Nådiga bref den 30 December 1874 (Sv. Förf:s-Saml. N:o 114 s. å.) föreskrifvet, bland annat, att i enlighet med fastställt formulär skola under hvarje år, räknadt från och med år 1875, för hvarje kommun i riket till Statistiska Centralbyrån aflemnas statistiska primäruppgifter för nästföregående år

- a) om kommunens *fattigpersonal*;
- b) om kommunens inkomster och utgifter med afseende å folkskolans samt kyrkliga och andra ändamål, för hvilkas tillgodoseende det enligt lag tillkommer *kyrkostämman* att draga försorg;
- c) om kommunens inkomster och utgifter med afseende å fattigvårdens och andra kommunala ändamål, hvarom å landet *kommunalstämma* eger besluta;
- d) om kommunens inkomster och utgifter med afseende å fattigvårdens och andra kommunala ändamål, hvarom i stad *stadsfullmäktige* eller, der sådane ej finnas, *allmän rådstuga* eger besluta;
- hvarförutom genom Eders Kongl. Maj:ts Nådiga bref den 30 Juli 1875 (Sv. Förf:s-Saml. N:o 57 s. å.) blifvit föreskrifvet,
- e) att *landstingen* skola årligen till Statistiska Centralbyrån insända sammandrag, enligt fastställt formulär, af egna jemte länslasarettens och kurhusens räkenskaper.

Anslag för bestridande af de med ifrågavarande redogörelse förenade kostnader hafva jemväl för åren 1876—1878 blifvit beviljade till lika belopp med det för år 1875, eller med 10,000 kronor årligen.

Primäruppgifterna meddelas enligt formulär och å blanketter, som af Byrån årligen utsändas till ett antal af omkring 25,000. Enligt regeln utgöra de statistiska uppgifterna *tre* för hvarje kommun, hvartill kommer *en* för hvarje landsting. I sjelfva verket utgjorde de dock för år 1875:

a) redogörelser öfver fattigvården	2,475,
b) sammandrag af kyrkostämmoräkenskaperna	2,356,
c) sammandrag af kommunalstämmoräkenskaperna	2,338,
d) sammandrag af de under stadsfullmäktige (allmän rådstuga) hörande räkenskaper	97,
e) sammandrag af landstingens räkenskaper	25.

Summa 7,291.

Dessa redogörelser bearbetas på det sätt, att uppgifterna derå inordnas under förut uppgjorda, af Byråns Chef fastställda och gillade rubriker å sammandragstabeller, som sedermera tjena till material för tabellerna i Byråns underdåniga berättelse. Dessa sammandragstabeller, utgörande för år 1875 244 ark, innehålla i fråga om fattigvårdsstatistiken 44 kolumner, landsbygdens kommunala finansstatistik 47, städernas 66 och landstingens 30 kolumner, motsvarande primäruppgifternas rader.

Innan de sålunda uppgjorda tabellerna lemnas till sättning å trycke-

riet, undergå de fullständig granskning af en för denna del af statistiken särskildt tillförordnad Aktuarie, som dervid jemför de å dem införda data med primäruppgifterna, verkställer rättelser eller ändringar, der sådana äro erforderliga, samt uppsätter de tabellerna åtföljande anmärkningarna, hvilka äro afsedda att upplysa de förra. I den mån redogörelserna för de särskilda länen hinna att på detta sätt genomgås, lemnas tabellerna till extra biträden för att nedsummeras, hvarefter länssummorna införas å en särskild tabell. Korrekturläsningen verkställs i regeln af t. f. Aktuaren, och sker derefter kontrollsummering af extra biträden. Sedan slutligen alla tabellarken till den underdåniga berättelsen, uppgående till 32, blifvit tryckta, verkställas procentberäkningar och jemförelser med föregående års uppgifter, hvilka undersökningar intagas i en framför tabellerna befintlig textafdelning, hvarjemte en kort öfversigt på franska språket af berättelsens hufvudsakliga uppgifter avslutar det hela.

De skrivelser eller anmärkningspromemorior, som rörande ifrågasvarande redogörelser blifvit af Byrån aflåtna, utgjorde:

för 1874 års uppgifter.....	1,141
och för 1875 » »	1,123.

5) *Sparbanksredogörelser* (i Statistisk Tidskrift). Sedan bland de formulär för tabeller till Kongl. Maj:ts Bef:des femårsberättelser, hvilka år 1861 fastställdes, äfven ingått ett beträffande sparbankerna, har genom tillmötesgående från dessa bankers direktioner Statistiska Centralbyrån satts i tillfälle att enligt sådant formulär erhålla årliga uppgifter från hvarje sparbank och på grund deraf offentliggöra en årlig redogörelse i ämnet. Uppgifterna inkomma genom Kongl. Maj:ts Befallningshafvande. Granskningen börjas med jemförande af de ingående balanserna för delegarnes antal, deras behållning och sparbankens egen fond, hvarefter redogörelserna aritmetiskt kontrolleras.

Från dessa införas posterna i ett sammandrag, som länsvis upptager hvarje sparbank. Desslikes upprättas länsvis en tabell öfver dessa poster och klassifikationen af delegarne efter deras innestående behållning. Sedan sålunda dessa två större tabeller blifvit färdiga, har Aktuaren till hemarbete haft att upprätta de öfriga tabellerna, författa texten till riks-sammandraget och befordra det hela till tryck i tidskriften och till utdelning.

6) *Redogörelse öfver folkmängden inom härad, tingslag, domsagor, städer och län.* Jemlikt Kongl. Maj:ts den 8 Juni 1866 och den 22 Mars 1867

meddelade Nådiga föreskrifter skall i Statistiska Centralbyrån hvar tredje år utarbetas en detaljerad folkmängdsredogörelse för det närmast föregående året, för att tjena till ledning vid näst påföljande riksdagsmannaval; och har denna Nådiga befallning af Byrån blifvit fullgjord med hänsyn till de åren 1869, 1872 och 1875 förrättade valen. Denna redogörelse, för hvars utarbetande de till Byrån från hvarje församling inom riket inkommande summariska folkmängdsredogörelserna ligga till grund, upptager rikets hela folkmängd, fördelad på socknar (eller sockendelar), härad, tingslag, domsagor, städer och län.

Sedan med afseende å vigten deraf, att alla skeende förändringar af landets indelning i civilt, ecklesiastiskt och judicielt hänseende varda anmärkta å ett gemensamt ställe, hvarifrån upplysningar sedermera för särskilda behof kunde vinnas, Eders Kongl. Maj:t under den 16 November 1866 i Nåder förordnat, att underrättelser angående sådana förändringar skulle genom vederbörande statsdepartement för hvarje särskildt fall Statistiska Centralbyrån meddelas; så har Byrån till två af de ofvannämnda folkmängdsredogörelserna, nemligen de för åren 1868 och 1874 afgifna, fogat sådana upplysningar angående oregelbundenheterna i rikets indelningar, som befunnits vara af vigt, och till hvilkas offentliggörande nämnda redogörelser gifvit särskilda anledningar.

Folkmängdsredogörelserna tryckas och blifva af Byrån före de stundande valen utdelade till samtliga kommuner och vederbörande myndigheter inom riket, hvarjemte de sedermera intagas i Byråns underdåniga berättelse angående folkmängden och dess förändringar.

7) *Redogörelse för riksdagsmannavalen* (Bidrag till Sveriges officiella Statistik, Litt. R.). Omedelbart efter den nya riksdagsordningens antagande ingick Statistiska Centralbyrån med underdånig hemställan, huruvida det ej kunde vara af vigt att insamla och bearbeta uppgifter rörande de stundande nya valen. Förslaget godkändes, men flere omständigheter vållade, att de insända uppgifterna hvarken blefvo så fullständiga eller så tillförlitliga, som önskligt hade varit, hvarjemte uppgifternas insändande fördröjdes vida öfver den fastställda tiden, så att resultatet af den anställda undersökningen rörande 1866 års val ej kunde delgifvas förr än år 1868. Detta första försök kunde sålunda icke anses hafva lyckligt utfallit, och frågan fick därför hvila vid nästa valperiod. Det var först genom ett cirkulär af den 12 Juli 1872 som frågan af dåvarande Chefen för civildepartementet ånyo upptogs, i det att

formulär till statistiska redogörelser öfver riksdagsmannavalen då fastställdes och åt Statistiska Centralbyrån uppdrogs att uppgifterna bearbeta. I öfverensstämmelse härmed hafva af Statistiska Centralbyrån utarbetats och i serien af bidrag till Sveriges officiella Statistik offentliggjorts redogörelser för riksdagsmannavalen åren 1872 och 1875 (R. I. och R. III).

De uppgifter, som läggas till grund för ifrågavarande redogörelse, äro af fem slag efter de olika valsätten. Dessa uppgifter undergå vanlig granskning i Byrån, och förekommande misstag och oriktigheter blifva, efter skriftväxling med vederbörande, rättade. Först derefter tager den egentliga bearbetningen sin början, sammandragstabeller upprättas, procentberäkningar utföras, jemförande öfversigter anordnas o. s. v. Detta arbete verkställles till största delen af en Aktuarie. De offentliggjorda berättelserna åtföljas af en kort öfversigt på franska språket, redogörande för det väsentligaste af de vunna resultaten.

8) *Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser* (Bidrag till Sveriges officiella Statistik, Litt. H.). I följd af Kongl. Maj:ts den 25 Oktober 1861 och den 28 Mars 1862 meddelade Nådiga föreskrifter åligger det Statistiska Centralbyrån att, i den mån de från Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länen och Öfverståthållare-Embetet i Stockholm till Civildepartementets expedition inkomna femårsberättelser blifva till Byrån öfverlemnade, ombesörja dessa berättelsers utgifvande från trycket såsom en särskild afdelning af och i lika format med den utkommande samlingen »Bidrag till Sveriges officiella Statistik», samt att i formelt hänseende anordna tryckningen så, som för likformighet och lätt öfverskådlighet af innehållet kan finnas lämpligast, hvarjemte Byrån har att utarbeta och från trycket likaledes utgifva ett *sammandrag för hela riket* af samtliga femårsberättelsernas hufvudsakliga innehåll.

I likhet med öfriga delar af den officiella statistiken äro femårsberättelserna ordnade i två afdelningar, en text- och en tabellafdelning, den senare innehållande ett för alla länen lika antal tabeller, eller 14, hvaraf 3 i två afdelningar hvardera, enligt bestämdt formulär, och blifva, för uppgifters meddelande härtill, blanketter af Byrån vederbörande tillhandahållna. Flere tabellariska öfversigter förekomma derjemte i textafdelningen.

I den mån femårsberättelserna i manuskript till Byrån inkomma, underkastas de en förberedande granskning af Sekreteraren, innan desamma för uppsättning lemnas till tryckeriet. Sedan korrekturläsning verkställts,

kontrollsummeras alla tabellerna, hvarvid äfven noga tillses, att textens och tabellernas sifferuppgifter öfverensstämma, och att de på grund häraf gjorda beräkningarna äro riktigt utförda. Uppdagade motsägelser härutinnan äfvensom möjligen bristande uppgifter antecknas, hvarefter med stöd af Eders Kongl. Maj:ts ofvannämnda Nådiga föreskrift den 28 Mars 1862 skriftvexlas med vederbörande, på det erforderliga tillägg och rättelser må kunna vinnas. Sedan alla länens berättelser på detta sätt blifvit efter hand genomgångna och till trycket befordrade, utarbetar Byrån det anbefalda sammandraget af dem alla, hvilket i så måtto kräver ett betydligt arbete, som alla berättelserna måste dervid samtidigt punkt för punkt genomgås, och upptager detta göromål för en längre tid Byråns samtliga ordinarie tjänstemän, under det extra biträden sysselsättas med sammandrag af tabellerna. Färdigt innehåller detta sammandrag en öfversigtlig redogörelse öfver hela rikets tillstånd och utveckling under den förflutna femårsperioden, och är dess innehåll, i likhet med de särskilda länsberättelsernas, ordnadt i följande hufvudafdelningar: 1) allmänna topografiska och klimatologiska förhållanden; administrativ indelning; 2) invånare; 3) näringar; 4) kommunikationsanstalter och varu-byten; 5) kameralförhållanden och 6) politi.

Femårsberättelserna för åren 1866—70, de senast fullständigt utgifna, utgjorde jemte sammandraget 138 tryckark.

9) *Allmänna folkräkningar* (Bidrag till Sveriges officiella Statistik, Litt. A.). Jemlikt Eders Kongl. Maj:ts Nådiga bref den 4 November 1859 åligger det Statistiska Centralbyrån att hvart femte år, räknadt från och med utgången af år 1860, anställa allmänna folkräkningar för utrönande af så väl hela folkmängdsbeloppet som dess fördelning efter kön, ålder, civilstånd, lefnadsyrken med flere förhållanden, om hvilka kännedom icke kan af de årligen inkommande summariska folkmängdsredogörelserna inhemtas.

På grund af nämnda föreskrift borde sålunda, efter nu förflutna 18 år, fyra sådana räkningar hafva egt rum. I sjelfva verket hafva de dock utgjort endast två, nemligen de för åren 1860 och 1870 verkställda, enär på förekomna anledningar och i följd af Eders Kongl. Maj:ts Nådiga bref den 3 November 1865 och den 22 Januari 1875 de folkräkningar, som vid slutet af dessa år bort ega rum, blefvo inställda. Särskilda folkräkningar hafva likväl föranstaltats i städerna Stockholm och Göteborg under

år 1868, då behovet af en noggrann folkmängdsuppgift i och för beräkandet af antalet af riksdagsmän gjorde sig i nämnda städer gällande.

De af Byrån åren 1860 och 1870 anställda folkräkningarna hafva, med undantag för Stockholm båda åren och Göteborg det sistnämnda året, försiggått på det sätt, att presterskapet till Byrån ingifvit utdrag, enligt fastställt formulär, af husförhörslängderna, sådana desamma befunnits vid årets slut, upptagande dessa utdrag med 50 rader på hvarje sida 14 kolumner, med uppgifter å hushåll eller matlag; kön; namn; embete, yrke eller näringsfång; nationalitet (för utlänningar) samt öfriga specificationer jemte vissa lyten; födelseår, födelseort (församling) samt civilstånd (egenskapen af ogift, gift o. s. v.). För dessa uppgifters insamlande utdelades för 1860 års folkräkning omkring 52 ris formulärblanketter och för 1870 års 63 ris, hvartill kommo omkring 143 ris s. k. hushållslistor af likartadt innehåll med utdragen ur husförhörslängderna, men med tillägg af kyrkoskrifningsort, för städerna Stockholm och Göteborg. Utom sistnämnda räknelistor utgjorde de till Byrån inkomna förteckningarna (husförhörslängdsutdragen):

för år 1860.....	19,420 ark,
för år 1870.....	21,189 »

innehållande dessa förteckningar nominativa uppgifter å alla rikets invånare med de specificationer, som här ofvan anförts.

Vid den särdeles mödosamma och i följd af arbetets beskaffenhet tidsödande bearbetningen af dessa primäruppgifter har i allmänhet användts den s. k. strecknings- eller prickningsmetoden, bestående deruti, att å särskilda sammandragstabeller med erforderligt antal upplinierade kolumner hvarje person medelst ett streck eller en punkt införts under behörig rubrik, hvarefter sammanräkning skett. Den härvid nödiga kontrollen mot felaktig inprickning har vunnits derigenom, att sammanräkningen successive verkstälts för mindre områden. Vidden och beskaffenheten af de med en folkräkning förenade statistiska arbeten kunna i någon mån inses deraf, att de sammandragstabeller, hvilka tjenade till material för Byråns tabell öfver vigde, födde och affidne inom hvarje socken under decenniet 1861—1870, upptogo 118 ark, med 1,920 rutor på hvarje; sammandragstabellen till redogörelsen öfver folkmängdens fördelning efter ålder och civilstånd 484 ark, med 12 kolumner och 94 rader på hvarje; yrkesfördelningen upptog omkring 1,500 ark, med 8 kolumner och omkring 30 rader på hvarje sida; folkmängdens fördelning efter födelseorter inom riket upptog omkring 150 ark, med 26 kolumner och 20 rader på

hvarje uppslag; utarbetandet af tabellerna öfver sinnessjuke, blinde och döfstumme kräfde omkring 175 ark, med 26 kolumner och 20 rader på hvarje o. s. v. Förutom nämnda resultat af senaste folkräkning, eller uppgifter å folkmängdens fördelning efter kön, ålder, civilstånd, yrken m. m., innehålla Byråns redogörelser öfver dithörande ämne: folkmängdens fördelning på administrativa och judiciela områden; antalet af inom riket befintlige utrikes födde jemte deras födelseorter; antalet Lappar och Finnar af rikets befolkning, samt dödlighets- och lifslängdstabeller för tidsperioden 1861—1870.

Utom förenämnda berättelser och redogörelser påkallas Byråns arbete i hög grad dels af den internationela statistiken, dels af upplysningar och utredningar, som begäras såväl från utlandet som från myndigheter och enskilde inom landet.

Hvad beträffar den internationela statistiken, för hvars bearbetande förslag uppgjordes vid 1869 års internationela statistiska kongress, så har Kongl. Maj:t genom Nådigt bref den 27 Januari 1870, uppå underdånig hemställan af Byråns Chef, godkänt den vid nämnda kongress träffade öfverenskommelse, i hvad densamma innefattade åliggande för Sverige att, i och för nämnda statistik, ej mindre utarbета och på franska språket från trycket utgifva en statistisk redogörelse öfver folkmängden och dess fördelning efter kön, ålder, civilstånd, yrken m. m. för samtliga Europeiska länder, än äfven att till de resp. staters statistiska embetsverk, på hvilkas lott arbetet med andra grenar af statistiken fallit, meddela de uppgifter rörande Sverige, som af dem äskades och här kunde erhållas.

De ämnen, som för närvarande utgöra föremål för den internationela statistiken, äro af följande länder och städer öfvertagna: *Ryssland*: Område och areal (Territoire), Bergsväsendet (Mines et usines) samt, i förening med Tyska riket, Flodfart (Navigation fluviale); *Sverige*: Befolkningen (Population); *Österrike*: Nationalitetsförhållanden (Nationalités) samt Undervisningsväsende (Instruction publique); *Tyska riket*: Befolkningens årliga förändringar med undantag af dödsfall (Mouvement de la population etc.) samt, i förening med Ryssland, Flodfart (Navigation fluviale); *Hamburg*: In- och utflyttningar (Immigrations et emigrations); *Bajern*: Bebyggd fast egendom (Propriété foncière bâtie); *Frankrike*: Åkerbruk (Agriculture) samt Rättsväsende (Justice civile et commerciale); *Ungern*: Vinodling (Viticulture); *Baden*: Forstväsende, jagt (Sylviculture, chasse); *Norge*: Sjöfart (Navigation maritime); *Preussen*: Industri (Industrie); *Italien*: Kreditväsende (Institutions de crédit), Sparbanker (Caisses d'épargne) samt Fattigvård (As-

sistance publique); *Rumänien*: Landtbruksförsäkringar (Assurances agricoles); *Württemberg*: Finanser (Finances); *Buda-Pesth*: De stora städerna (Les grandes villes); *Danmark*: Fångvården (Prisons) samt Post- och telegrafväsendet (Postes et télégraphes).

Utom sin egen andel i det internationela arbetet, af hvilken Byrån under titeln »*Etat de la population*» redan offentliggjort den första afdelningen, har Byrån alltså att, då sådant särskildt begäres, jemväl lemna bidrag för alla de öfriga ämnena, och har Byrån redan med sådana bidrag försett följande afdelningar, nemligen: *Område och areal*; *Bergsbruk*; *Befolkningens årliga förändringar*; *Åkerbruk* (hvarom publicerats: »Statistique internationale de l'Agriculture»); *Rättsväsende* (hvarom publicerats: »L'Administration de la justice civile et commerciale en Europe»); *Vinodling* (hvarom publicerats: »Statistique viticole, 1:ière partie, Viticulture de la Hongrie 1860—1873»); *Sjöfart* (hvarom publicerats: »Navigation maritime, I, Jaugeage des navires»); *Kreditväsende* (hvarom publicerats: »Statistique internationale des banques d'émission»); *Sparbankerna* (hvarom publicerats: »Statistique internationale des caisses d'épargne»); *De stora städerna* (hvarom publicerats: »Statistique internationale des grandes villes, 1:ière section: Mouvement de la population, tome I»).

De upplysningar och utredningar, som från Byrån för öfrigt äskas ej blott af Eders Kongl. Maj:t, offentliga myndigheter, vetenskapsmän m. fl. inom landet, utan äfven från utlandet, äro ofta ganska omfattande; och anser sig Komitén böra till belysande af Byråns verksamhet i denna del här uppgifva de väsentligaste så beskaffade arbeten, som derstädes förekommit under loppet af förlidet år.

Till Eders Kongl. Maj:t: Underdåniga utlåtanden angående:

- a) klockares brefbäringsskyldighet;
- b) länsstyrelsernas underd. utlåtanden om Byråns förslag till nya beväringssrullor;
- c) mantalsskrifningen i Stockholm;
- d) inrättandet af en internationel byrå för utbyte af böcker m. m., och
- e) väckt förslag, att Byrån skulle afgifva en redogörelse om länsmansdistrikten m. m.

Till Justitiedepartementets expedition: Folkmängdsuppgifter (2 ggr); upplysningar angående lösdrijfvere.

Till Utrikesdepartementets expedition: Uppgifter till Almanach de Gotha; uppgifter till Statesmans Yearbook.

Till Svensk-Norske Ministern i Berlin: Upplysningar angående potatisodlingen.

Till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Örebro län: Folkmängdsuppgifter för länet (häradsvis).

Till Landtbruksakademien: Uppgifter angående hushållningssällskapens finanser.

Till Inspektören öfver tändsticksfabrikerna i riket: Uppgifter angående dessa fabriker.

Till Norges Statistiska Byrå: Tablå öfver Riksbankens räntesatser; upplysningar angående sparbankernas placering af sina medel; angående förfaringssättet för utsändningar af tryck till utlandet; uppgifter om prisen å lifsförnödenheter i universitetsstäderna; uppgifter angående skattefördelningen vid kommunala utgifter.

Till Kaiserl. Deutsches Statistisches Amt (för dess andel i den internationela statistiken): en mängd olikartade uppgifter angående folkmängdens förändringar; granskning af uppgifter om Sveriges varuinförsels- och utförselsstatistik.

Till Berlins Statistiska Byrå: Upplysningar angående fortlöpande folkmängdsregister.

Till Englands Statistiska Byrå (Board of Trade): Uppgift om jernvägar; om accisafgifter m. m.; om folkmängd, in- och utförsel, jernvägar, post, telegraf m. m.; angående utsäde, skörd m. m.; upplysningar om tulltariffer.

Till Registrar General, London: Uppgifter angående barnaföderskor.

Till Frankrikes Statistiska Byrå: Uppgifter angående folkmängdens förändringar.

Till Italiens Statistiska Byrå: Uppgift om antalet hästar i Sverige; folkmängdsuppgifter; uppgifter angående sädespris, giftermålens talrikhet m. m.; om sparbanker; angående politisk rösträtt; angående banker; upplysningar angående Sveriges »Åkerbruks- och Handelsministerium»; uppgifter om emigranter (2 ggr.); angående beräkningssättet af mortalitetstabeller.

Till Serbiens Statistiska Byrå: Folkmängdsuppgifter.

Till Buda-Pesths Statistiska Byrå: Uppgift angående sättet att bestämma åldersår; angående dödsfall genom epidemier.

Till V.-Presidenten i statistiska kongressen: Förteckning å arbeten, förelagda statistiska kongressen i Buda-Pesth.

Till A. Rowillier (Paris): Uppgift om administrativa domstolar m. m.

Till S. A. Thompson (N.-Amerika): Upplysning angående topografiska karteverket.

Till Th. Devidé (Wien): Uppgift angående tobaksfabrikationen m. m.

Till Ellison (Liverpool): Uppgift angående bomullsspinnerien.

Till J. Pechar (Böhmen): Uppgifter om bergverksproduktionen och handeln, ångmaskiner, jernvägar m. m.

Till J. Pearce (London): Upplysningar angående oäkta barn.

Arbetsord-
ningen.

Slutligen torde böra tilläggas, att, jemte det de i förutnämnda komitébetänkande föreslagna och af Kongl. Maj:t godkända bestämmelser angående fördelningen af tjensteåliggandena inom Byrån allt hittills tjänat till efter rättelse, i den mån göromålens ökade mängd det medgifvit, sättet för dessas utförande blifvit närmare bestämdt genom en af Chefen utfärdad arbetsordning, hvilken innehåller bland annat: *att* tjenstgöringstim- marnes antal hvarje helgfri dag skall vara sex, eller från kl. 9 f. m. till kl. 3 e. m., hvarom, till allmänhetens kännedom, städse skall finnas anslag inom embetslokalen; *att* hvarje tjänsteman, med ansvar för sitt arbete, skall för Chefen föredraga de ärenden, hvilka tillhöra hans befattning, uppsätta förslag till skrivelser, som i förekommande ämnen böra afgå, samt kontrasonera och expediera desamma; och *att* vederbörande tjänsteman har att med upplysningar tillhandaga personer, som önska taga kännedom af handling i arkivet eller verk i biblioteket.

Verkets all-
männa ställ-
ning och nu-
varande per-
sonal.

I afseende på Statistiska Tabellkommissionens förhållande till öfriga centrala verk och myndigheter inom förvaltningen, föreslog 1856 års komité, att verket skulle intaga samma ställning till Civildepartementets expedition, som Riksarkivet då innehade till Ecklesiastikdepartementets, men någon föreskrift härom har icke blifvit meddelad. Faktiskt har det föreslagna förhållandet ej heller egt rum, då alla Eders Kongl. Maj:ts Nådiga bref och embetsskrivelser från de särskilda departementen af Eders Kongl. Maj:ts Kansli varit omedelbart stälda till Statistiska Centralbyrån eller Byråns Chef, likasom alla Byråns underdåniga utlåtanden och berättelser varit stälda omedelbart till Eders Kongl. Maj:t.

Byråns embets- och tjänstemän, som utan undantag blifva af Eders Kongl. Maj:t i Nåder förordnade eller utnämnde, tjänstemännen på förslag af Chefen, hafva ej ökats utöfver det i 1856 års förslag förordade och vid verkets första inrättande bestämda antal, eller tre tjänstemän jemte Chefen; men benämningarna å tjänstemännen, som ursprungligen voro *Sekreterare*, *Arkivarie* och *Revisor*, blefvo genom Eders Kongl. Maj:ts Nådiga bref den 25 Januari 1861 för de två senare förändrade till *Aktuarier*. På grund af ofvan omförmälda, genom Eders Kongl. Maj:ts Nådiga bref den 30 De-

cember 1874 åt Byrån lemnade uppdrag att utarbete och offentliggöra årliga berättelser om kommunernas fattigvård och finanser har dock till detta arbete, för hvars utförande Byråns ordinarie personal varit alldeles otillräcklig, af Chefen tills vidare förordnats en med Aktuarierne inom Byrån i det närmaste likställd tjensteman.

Med undantag för de förändringar, som föranledts af det efter hand vidgade omfånget af Byråns verksamhet, har, såsom ofvan anmärkts, den redan vid verkets inrättande bestämda fördelning af göromålen emellan den ordinarie personalen fortfarande varit gällande. Sålunda har

N. v. fördelningen af göromålen inom Byrån m. m.

1:o) ledningen af och ansvaret för göromålens gång inom verket, arbetets anordning, föredragningen i Statistiska Beredningen, afgifvande dels af förslag till formulär för Byråns statistiska undersökningar och dels af underdåniga berättelser och redogörelser jemte in- och utländsk brefvexling m. m. bestridts af den tillförordnade *Chefen*;

2:o) biträde åt Chefen vid expedierande af utlåtanden och andra officiella skrivelser samt öfrig in- och utrikes korrespondens, förande af der-till hörande diaries och registratur, utarbetande af sammandrag af de årliga årsväxtsberättelserna, redogörelse för folkmängden till ledning vid riksdagsmannavalen, större delen af behandlingen af Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser, korrekturläsning, protokollsförande i Statistiska Beredningen m. m. bestridts af *Sekreteraren*;

3:o) emottagande och inregistrerande af en del inkomna handlingar, katalogiserande (nominal- och real-) af arkivet och boksamlingen, redogörelse för lagret af tryckta berättelser, vård och tillhandahållande af biblioteket, utarbetande af redogörelser för jordbruk och boskapsskötsel, enligt hushållningssällskapens berättelser, samt för riksdagsmannavalen, samlande af statistiska notiser, utdelning af tryckta berättelser, det internationela utbytet m. m. bestridts af en *Aktuarie*;

4:o) granskning till siffran och bearbetning af uppgifterna till den årliga folkmängdsredogörelsen, granskning af de upprättade sammandragen, utarbetande af redogörelser för sparbankerna, upprättande af särskilda liggare för hvarje hufvudsakligt slag af samlade uppgifter, förande af Byråns räkenskaper, vården af arkivet m. m. bestridts af en *Aktuarie*.

Dessutom hafva samtliga ordinarie tjänstemännen tagits i anspråk vid utarbetandet af redogörelser för folkräkningarna och af sammandraget af Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser.

För desse ordinarie tjänstemän skulle icke varit möjligt att åstadkomma det Byrån i växande omfattning ålagda arbetet, så framt ej ett

betydligt biträde dervid kunnat erhållas af en inom Byrån anställd extra personal, som mot ersättning dels för timme och dels på beting utförd de enklare och mera mekaniska göromålen. Denna personals antal är för närvarande sexton.

Den förra Kommissionen öfver Tabellverket egde icke någon boksamling, men genom inköp och gåfvor samlades af den komité, hvars betänkande år 1856 afgafs, ett litet bibliotek af några hundrade band, som vid komiténs upplösning blef till Tabellkommissionen och från denna, enligt Kongl. Maj:ts ofvan åberopade Nådiga bref den 22 Juli 1858, till Byrån öfverlemnadt. Detta har sedermera efter hand och hufvudsakligen genom de utsträckta internationela utbytena så ökats, att det nu uppgår till omkring 14,500 verk; och har sysslandet med biblioteket, som alltjemt måste hållas ordnad med både namn- och innehållskataloger samt tillgängligt för utlåning och begagnande på stället, följaktligen allt mera upptagit en af de ordinarie tjänstemännens tid.

Med det växande omfånget af statistiska undersökningar tillväxer ock massan af ingående statistiska primäruppgifter, i synnerhet af dem, som angå befolkningsstatistiken. Dessa uppgifter med den form, hvori de nu ingå; nemligen såsom dupletter af ministerialböckerna, utgöra ett så viktigt medel till betryggande af civila rättigheter i de fall, då kyrkoböcker blifva genom olyckshändelser förstörda, att deras förvarande och i ordning hållande kräfva särdeles stor omsorg. Angelägenheten att ega sådana dupletter visas deraf, att redan tio fall inträffat, då genom vidimerade afskrifter af dylika handlingar kyrkoboksarkiv, som genom vådeld blifvit förstörda, kunnat ersättas.

Komiténs organisationsförslag.

I afseende på det *antal* ordinarie tjänstemän, hvaraf Byrån, för sina åliggandens bestridande, är i behof, har Komitén för sitt omdöme sökt ledning i följande förhållanden.

Under Byråns snart tjuguariga tillvaro har, såsom redan är anmärkt, antalet af dess ordinarie tjänstemän ej ökats. Deremot har folkmängdstillväxten i riket under tiden, utgörande inemot 800,000 invånare, ej obetydligt ökat Byråns arbete, redan hvad befolkningsstatistiken angår.

Byrån har dessutom efter hand fått sig ålagdt att bearbeta redogörelser dels för jordbruket och boskapsskötseln i tvänne olika serier, dels för riksdagsmannavalen och dels för sparbankerna samt att i tryck utgifva länsstyrelsernas femårsberättelser. Under den tid utarbetandet af statistiken öfver fattigvården och kommunernas finanser ålegat Byrån, har visserligen särskildt anslag till ökad arbetsbiträde varit beviljad, men natur-

ligtvis har genom detta ytterligare åliggande äfven föranledts tillökning i Byråns allmänna göromål, eller dem som åligga de ordinarie tjänstemännen.

Hvar och en af de statistiska redogörelser, som Byrån sålunda har att offentliggöra, kräfver olika lång tid för sin utarbetning, från omkring 4 års tid (för en folkräkningsredogörelse) till blott $\frac{1}{2}$, eller $\frac{1}{3}$ års för någon af de enklaste och kortaste berättelserna. I medeltal äro årligen flere, ända till 9 à 10, statistiska berättelser under liktidig utarbetning, hvilket endast genom gemensamhet i arbetet låter sig verkställa. Under sådant förhållande är klart, att den skyndsamhet, hvarmed en redogörelse kan blifva färdig, i väsentlig mån beror af tillgången på ordinarie tjänstemän, mellan hvilka arbetet och ansvaret för detsamma kan fördelas.

Det antal tryckta ark, hvartill Byråns offentliggjorda statistiska redogörelser uppgått, har utgjort:

Ar 1871	40,
» 1872	51,
» 1873	192,
» 1874	136,
» 1875	66.

Häntydande det för de olika åren vexlande arket på den längre eller kortare tid, som erfordrats för utarbetandet och tryckningen af dessa redogörelser.

Under Byråns verksamhetstid hafva förbindelser knutits med flertalet af de statistiska enbetsverk, som numera uppstått i nästan alla civiliserade länder. Dessa förbindelser, som äro i ständigt tilltagande, hafva haft till följd ej blott ett allt jemt ökad internationellt utbyte af statistiska publikationer, utan ock — oberäknadt allt det arbete, som åligger Byrån i och för den internationela statistiken — på sätt redan är visadt, hvarjehanda förfrågningar, förslag och meddelanden i nästan alla ämnen, som ligga inom statistikens område; och då de upplysningar och utredningar, som sålunda blifvit hos Byrån begärda, oftast varit afsedda för större statistiska arbeten, derifrån de resp. förhållandena inom vårt land icke bort vara uteslutna, hafva Byråns tjänstemän gjort sig till en hederssak att, äfven med stora uppoffringar af enskild tid och arbete, tillmötesgå framställda önskingar i omförmälda afseende.

Arkivet af ministerialboksutdrag, som årligen ökas med de massor af uppgifter, för hvilka i det föregående är redogjort, förorsakar ock ett, i förhållande dertill, ökad besvär med ordnandet och bevarandet af dessa för civila rättigheter vigtiga handlingar. Huruledes Byråns bibliotek, som är i stark tillväxt, redan nu tager i anspråk en betydlig del af en bland de ordinarie tjänstemännens tid, har Komitén här ofvan framhållit.

I fråga om den officiella statistikens gagn må ej förbises, att detta jämförelsevis endast i mindre mån kan framträda i redogörelser för enstaka år. Sådana årsredogörelser utgöra egentligen blott ett material för öfversigter och jämförelser, som kunna och böra omfatta längre tidrymder. Efter tillfälle till sådana jämförelser och bearbetningar sträfvar den vetenskapliga statistiken såsom sitt mål och såsom det enda säkra underlaget för statsekonomin. Visserligen kan denna vetenskapliga bearbetning ej blifva någon hufvudsaklig embetspligt för en statistisk byrå, hvilkens tid nästan helt och hållet upptages af materialiers samlande, granskande och framläggande; men utan uppfattning af det högre vetenskapliga målet och utan en på detta mål oaffätligen fästad blick skulle den statistiska byrån ej ens kunna samlas något material af större värde. Vetenskapens kraf på detta embetsverks tjänstemän får alltså ingalunda förbises, och hvad af dem kan göras för att underlätta det vetenskapliga arbetet skall alltid komma till godo, bland annat, studierna i statskunskap vid rikets universitet.

I de statistiska primäruppgifter, som Byråns arkiv innehåller, och af hvilka blott sammandrag för större administrativa områden och endast till en del af innehållet hittills kunnat offentliggöras, ligger ett material för en mer detaljerad, jämförande statistik och till särdeles viktiga och lärorika skildringar. De få bearbetningar af detta material, som af Byrån medhunnits, och hvilka i grafiska framställningar exponerats i Paris, Brüssel och Filadelfia hafva ock från dessa ställen förvärfvat vårt land ett hedrande erkännande.

Bibliotekets rika innehåll, som allt jemt ökas, särdeles genom nya statistiska arbeten från utlandet, lemna tillfälle till de viktigaste upplysningars spridning och lärorika jämförelser med andra länder. Men dessa tillfällen kunna nu endast undantagsvis begagnas, då såväl Chefens som tjänstemännens tid allt mer och mer upptages af de löpande göromålen inom Byrån.

En ordinarie tjänsteman, som, genom något minskadt deltagande i de föreskrifna statistiska redogörelsernas utarbetande, beredd tillfälle att, i sammanhang med bibliotekets vård, egna mera tid åt den vetenskapligt statistiska verksamheten genom utarbetande af sådana jämförande öfversigter öfver särskilda grenar af statistiken, hvilka alltid med begärlighet af allmänheten mottagas, och som i den Statistiska Tidskriften kunde meddelas, är enligt Komiténs åsigt ett önskningsmål af framstående vikt.

Af de förhållanden, för hvilka Komitén nu redogjort i afseende på Statistiska Centralbyråns nuvarande organisation, omfattningen och beskaf-

fenheten af dess åligganden, sådana dessa under Byråns nära tjuguariga verksamhet utvecklats sig, samt arbetets fördelning såväl emellan den ordinarie och extra personalen som särskildt de ordinarie tjänstemännen emellan, synes Komitén framgå: att de arbeten, som böra utföras af ordinarie tjänstemän inom Byrån, numera vunnit sådan tillväxt, att desamma icke längre kunna af den nuvarande personalen behörigen fullgöras; att möjligheten af arbetets utförande för närvarande är beroende dels deraf, att ett i förhållande till de ordinarie tjänstemännen allt för stort antal extra biträden användes, och dels deraf, att vissa arbetens fullbordande, mer än lämpligt är, försenas; och att följaktligen, så framt Byråns nuvarande verksamhet skall fortfara i oförminskad omfattning, dess ordinarie personal oundgängligen måste ökas med en tjänsteman, — oberäknade de arbetskrafter, som erfordras för utarbetandet af den kommunala finansstatistiken, hvilket för närvarande upptager en dertill förordnad särskild tjänstemans hela tid och derutöfver kräfver icke obetydligt extra arbetsbiträde.

Under förutsättning således, att detta sistnämnda åliggande fortfarande kommer att tillhöra Byrån, och att dennas verksamhet jämväl i öfrigt blir oförminskad, får alltså Komitén, hvilken här nedan kommer att yttra sig angående det extra biträde, som för embetsverket är behöfligt, på grund af hvad nu blifvit anfördt, i underdånighet hemställa:

att Statistiska Centralbyrån med den sjelfständiga ställning, som embetsverket de facto redan intager, må utgöras af en Chef och fem ordinarie tjänstemän, deraf tre tillhörande andra och två den första lönegraden, på sätt nedan omförmäles;

att Chefen och öfrige ordinarie tjänstemän må af Eders Kongl. Maj:t utnämnas, de senare efter ansöknings och med rätt för Chefen att i underdånighet förorda den, han till tjensten anser bäst egnad;

att för erhållande af tjenst i Statistiska Centralbyrån i allmänhet må fordras aflagd akademisk examen med företrädesvis vitsordad skicklighet i matematik, lefvande språk, statskunskap eller historia, dock med det undantag härifrån, som af Eders Kongl. Maj:t må pröfvas berättigadt af redan ådagalagd framstående fallenhet för och skicklighet i statistiskt arbetes utförande;

att extra ordinarie tjenstemän och tillfälliga biträden samt vaktbetjening må af Chefen antagas;

att samtliga ordinarie tjenstemännen skola vara underkastade skyldigheten att gemensamt deltaga i göromålen på det sätt, som behofvet af skyndsamhet och noggrannhet påkallar och af Chefen med hänsyn härtill föreskrifves;

att hvarje ordinarie tjensteman skall vara ansvarig för utförandet af det statistiska arbete, som honom tilldelats, och föredraga de frågor, som deraf kunna föranledas;

att uti alla frågor, som inom Statistiska Centralbyrån förekomma till handläggning och afgörande, beslutanderätten må tillhöra Chefen ensam, dock att i organisations-, anslags- och andra viktigare frågor, hvilka i en blifvande instruktion närmare böra bestämmas, den föredragande tjensteman, som vidhåller mot Chefens beslut stridig åsigt, må ega att densamma afgifva till ett för sådant tillfälle fördt protokoll, hvilket i mål, som böra Eders Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning underställas, skall i utdrag åtfölja Chefens underdåniga utlåtande;

att, då Chefen åtnjuter semester, såsom här nedan föreslås, eller eljest under kortare tid, som ej öfverstiger fjorton dagar, är hindrad att sitt embete förätta, hans ställe skall, der Eders Kongl. Maj:t ej annorlunda förordnar, företrädas af Sekreteraren;

att, i öfverensstämmelse med hvad som i instruktionen för Riksarkivet är för dervarande tjenstemän stadgadt, Chefen må ega att vid ådagalagdt behof bevilja Byråns tjenstemän ledighet, dem inom andra lönegraden under högst fjorton dagar och dem inom första graden under högst en och en half månad, men att fråga om längre tjenstledighet skall till Eders Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning hänskjutas; samt

att vaktbetjeningen fortfarande må utgöras af en förste vaktmästare och en vaktmästare.

Då de vilkor för åtnjutande af aflöning enligt ny stat och de allmänna grunder för löneregleringen, hvilken vid pröfningen af Komiténs redan afgifna förslag blifvit fastställda för andra embetsverk, torde böra blifva gällande äfven för Statistiska Centralbyråns embets- och tjänstemän samt betjente, hemställer vidare Komitén,

*Allmänna
grunder och
vilkor för
lönereglerin-
gen.*

att embets- och tjänsteman i Statistiska Centralbyrån skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jemkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation af Byrån eller eljest i allmänhet kan vara stadgad, äfvensom, derest i en framtid verkets ställning inom förvaltningen så förändras, att detsamma ej längre kan såsom sjelfständigt embetsverk anses, vara förpligtad, att, med bibehållande af den tjänstegrad och aflöning, han innehar, efter den nya arbetsordningen sköta de med tjänsten förenade göromål;

att med embete eller tjänst i Statistiska Centralbyrån icke må förenas annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat, ej heller annan tjänstebefattning, med mindre den finnes icke vara hinderlig för fullgörande af tjänstgöringen i Byrån;

att aflöningarna för Statistiska Centralbyråns embets- och tjänstemän samt betjente fördelas i lön och tjänstgöringspenningar, hvilka senare få uppbäras endast för den tid, tjänstens innehafvare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester, men skola för den tid, han eljest varit från tjänstgöring befriad, utgå till den, som tjänsten förrättat;

att den, som af sjukdom hindras att sin tjänst förrätta, eger uppbära hela lönen, men att den, som eljest undfår ledighet för svag helsas vårdande, enskilda angelägenheter eller särskilda uppdrag, kan förpligtas att under ledigheten utöfver sina tjänstgöringspennin-

gar afstå så mycket af lönen, som för tjenstens förrätande erfordras eller eljest pröfvas skäligt;

att vid sjukdomsförfall, eller när det erfordras för beredande af semester, tjensteman af lägre grad skall vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning inom Byrån, densamma emot åtnjutande, i förstnämnda fall, af de för befattningen anslagna tjenstgöringspenningar, men eljest af deremot svarande belopp, i stället för egna tjenstgöringspenningar bestrida, dock ej längre än tre månader under ett år;

att, der förhöjning af lönen efter viss tids fortsatt innehafvande af samma tjänst anses böra medgifvas, tidpunkten för första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under vilkor, att innehafvaren mera än fyra år af denna tid sjelf bestridt sin egen eller på grund af förordnande annan statens tjänst, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjuttit semester, och för andra förhöjningen, om sådan eger rum, efter ytterligare fem år på samma vilkor, under iakttagande, hvad såväl den ena som den andra förhöjningen angår, deraf, att den högre aflöningen ej får tillträdas förr än vid början af kalenderåret näst efter det den stadgade tjensteåldern blifvit uppnådd, börande löntagaren dervid tillgodoräknas den tid, som före den nya statens utfärdande förflutit från hans tillträde till tjensten, vare sig på grund af fullmakt eller konstitutorial;

att tjensteman skall, då han uppnått 65 lefnads- och minst 35 tjensteår, vara förpligtad att med oafkortad lön såsom pension från tjensten afgå, Eders Kongl. Maj:t dock obetaget att låta med detsamma anstå, derest och så länge den pensionsberättigade pröfvas kunna i tjensten på ett tillfredställande sätt gagna det allmänna och kan finnas villig att i densamma qvarstå; samt

att semester må åtnjutas af verkets Chef och andra gradens tjenstemän under en och en half månad samt

af tjenstemännen inom första graden under en månad
ärligen.

Chefens för Statistiska Centralbyrån embetsställning synes *Komitén Löneförmåner.* vara närmast jemförlig med Chefernes för Riksarkivet och Öfverintendents-embetet; och torde hans löneförmåner alltså böra bestämmas i likhet med hvad i sådant afseende blifvit af Riksdagen, i enlighet med Eders Kongl. Maj:ts Nådiga proposition, för Riksarkivariern beviljad och af *Komitén* i dess underdåniga förslag den 18 sistlidne Oktober för Öfverintendenten förslaget, eller till 7,500 kronor, deraf 5,000 kronor lön och 2,500 kronor tjänstgöringspenningar. Verkets nuvarande stat upptager för de öfrige tjenstemännen löneförmåner, dyrtidstillägget oberäknadt, sålunda: Sekreteraren, lön 4,000 kr; två Aktuarier, hvardera lön 2,500 kr, jemte rätt till tre ålderstillägg af 500 kronor hvardera efter resp. 5, 10 och 15 års tjenstetid. Dessa löneförmåner, likasom beskaffenheten af de göromål, som åligga tjenstemännen, af hvilka två benämnas Aktuarier, ehuru deras åligganden ingalunda äro likartade eller jemförliga med Aktuariers i andra verk, göra tjensterna närmast hänförliga till den tjenstegrad, som å gamla lönestaterna för de centrala embetsverken räknats såsom den tredje, men å de nya staterna utgör den andra; och har *Komitén* alltså ansett sig böra å sitt förslag till stat för verket upptaga hvardera af dessa tre tjenstemän till 3,000 kr. lön och 1,500 kr. tjänstgöringspenningar, jemte små ålderstillägg, hvardera å 500 kronor. De af *Komitén* föreslagna två nya tjensterna torde deremot böra räknas till första nya lönegraden, och löneförmåner således för hvardera af dem bestämmas till 1,800 kr. lön och 1,200 kr. tjänstgöringspenningar, jemte enahanda rätt till ålderstillägg.

Löneförmåner för Byråns två vaktmästare torde böra bestämmas lika med vaktbetjeningens inom andra centrala embetsverk.

Komitén får alltså hemställa,

att aflöningarna för Statistiska Centralbyråns embets- och tjenstemän samt betjente må bestämmas i enlighet med bifogade förslag till stat.

Såsom redan är nämndt, utgöres den extra personal, som Byrån för närvarande använder, af sjutton, inberäknad den tjensteman, som är tillförordnad att utarbete den kommunala finansstatistiken. *Kostnader för extra biträden och vikariat.* Kostnaden för sådant extra biträde uppgår innevarande år till omkr. 15,650 kronor, och för bestridande af denna kostnad har Byrån haft att tillgå dels ett reser-

vationsanslag af 10,000 kronor och dels ett förslagsanslag likaledes af 10,000 kronor, detta senare afsedt jemväl för utgifvandet i tryck af redogörelsen för kommunernas fattigvård och finanser.

Derest nu, såsom Komitén föreslagit, den ordinarie tjenstepersonalen blir ökad med två, synes årliga kostnaden för extra biträden kunna minskas med omkring 5,650 kronor; och blefve ett årligt belopp af omkr. 10,000 kronor således för ifrågavarande ändamål framdeles erforderligt, hvilket belopp, med afseende å arbetets vexlande omfattning under olika år och svårigheten att på förhand beräkna kostnaderna härför, torde böra i staten uppföras såsom förslagsanslag.

Årliga kostnaden för vikariat under semester kommer, derest Komiténs nu afgifna förslag till organisation, lönestat och vilkor för den nya aflönings åtnjutande varda godkända, att uppgå till 1,075 kronor.

Komitén hemställer alltså,

att, för bestridandet af kostnaderna dels för arvodet till extra biträden och dels för ofvannämnda vikariatsersättningar, må ställas till Byråns förfogande ett årligt förslagsanslag af — i jemn summa — 11,000 kr.

<i>Jemförelse mellan n. v. staten och den af Komiténs föreslagna.</i>	Jemföras de kostnader för löner m. m., som i Komiténs förslag till stat	
	äro upptagna, utgörande.....	39,900 kronor,*
	med kostnader för löner och arvoden under sistlidna	
år, omkring	33,850 » *	
så visar sig, att kostnaderna för den nya organisationen		
skulle komma att öfverstiga den nuvarande med		
omkring.....	6,050 kronor.	

Det för beredande af ålderstillägg åt dertill berättigade tjenstemän och betjente i Statistiska Centralbyrån erforderliga belopp torde hvarje år för det nästkommande böra beräknas och jemte ålderstillägg till öfriga under Civildepartementet hörande verk uppföras såsom förslagsanslag under riksstatens sjette hufvudtitel.

Chefens för Statistiska Centralbyrån till Komitén remitterade underdåniga skrifvelse den 12 November 1873, för hvars hufvudsakliga innehåll Komitén redogjort i sitt underdåniga betänkande angående Kom-

* Ålderstillägg är i ingendera af dessa summor upptaget.

markollegium, får Komitén härmed underdånigst återställa och tillika öfver-
lemna de särskilda yttranden, som Komiténs ordförande och en af dess
ledamöter afgifvit.

Komitén framhårdar med djupaste vördnad, trohet och nit,

Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Maj:ts

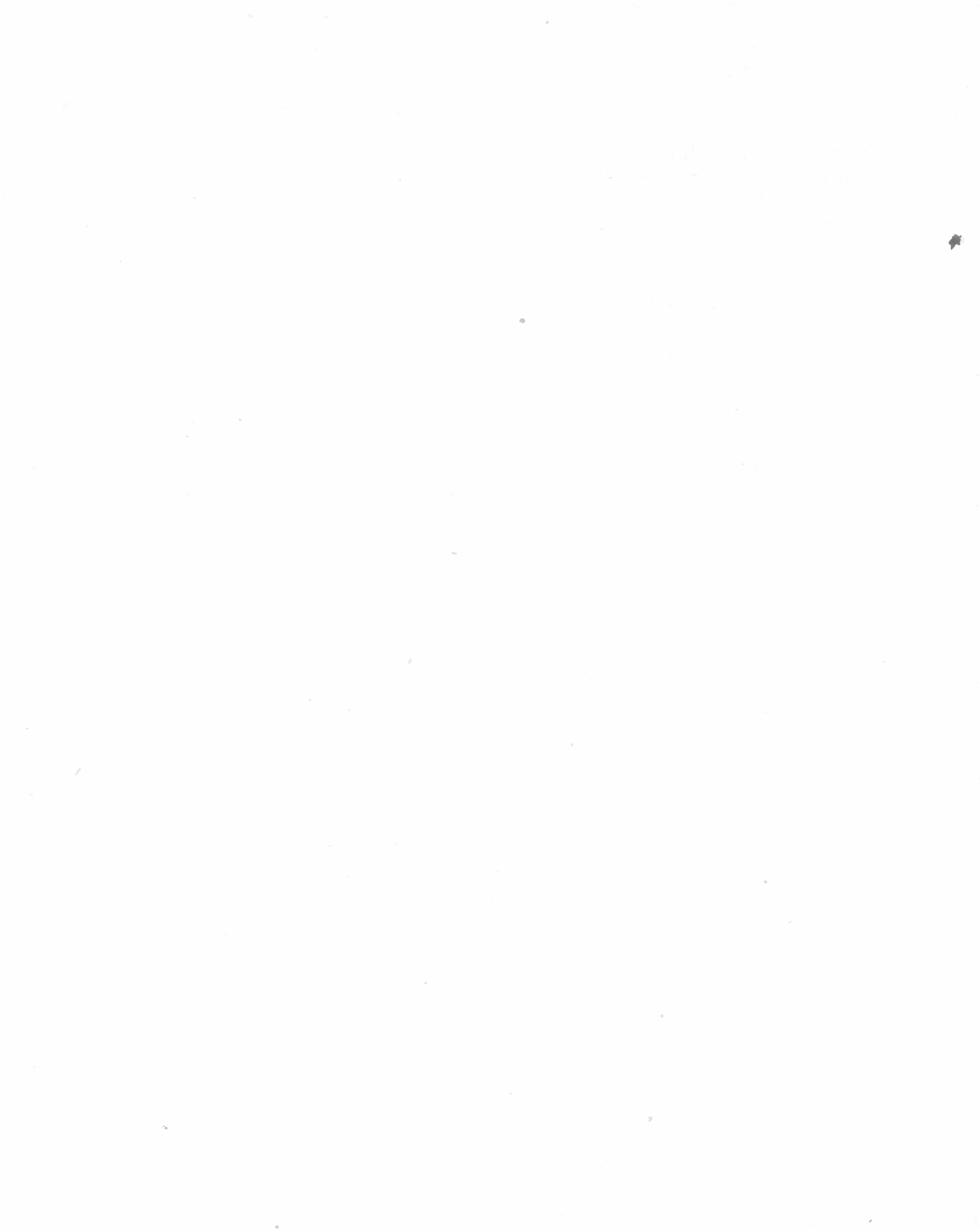
underdånigste, tropligtigste
tjenare och undersåtar

FR. TH. BERG.

ERIK LJUNGSTEDT. O. R. HAMMAR. LISS OL. LARSSON.

K. G. Odén.

Stockholm den 8 Januari 1878.

Litt. A.

Förslag till Stat

för *Statistiska Centralbyrån*, att tillämpas från och med år 1879.

	Lön.	Tjenstgöringspenningar.	Summa.	
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	
Chefen	5,000	2,500	7,500	
1 Tjensteman af andra lönegraden (Sekreteraren)	3,000	1,500	4,500	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter 10 år med ytterligare 500 kr.
2 d:o d:o	6,000	3,000	9,000	
1 d:o af första lönegraden	1,800	1,200	3,000	
1 d:o d:o	1,800	1,200	3,000	
Till vikariatsersättning och arvodet åt extra biträden	—	—	11,000	
1 Förste vaktmästare	800	300	1,100 ¹	} Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kr.
1 Vaktmästare	500	300	800 ¹	
Summa	—	—	39,900	

¹ Om vaktmästare åtnjuter bostad jemte vedbrand böra, så vida icke dessa förmåner tillkomma honom såsom portvakt eller för andra åligganden utöfver tjensten, desamma till ett värde af 150 kronor inberäknas under lönen, hvilken i sådant fall bör utgå för förste vaktmästare med 650 kronor och för vaktmästare med 350 kronor kontant.

Aflöningsförmåner

för *Statistiska Centralbyråns* tjenstemannapersonal och betjente, m. m.
år 1877.

	Lön.	Dyrtids- tillägg.	Summa.	
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	
Chefen	5,000	1,000	6,000	
Sekreteraren	4,000	800	4,800	
1 Aktuarie	2,500	500 ¹	3,000	} Med 3 ålderstillägg, hvardera å 500 kr., efter resp. 5, 10 och 15 års väl vitsordad tjenstgöring.
1 d:o	2,500	500	3,000	
1 Vaktmästare	750	—	750 ²	
1 d:o	650	—	650	
Till arvoden åt extra biträden, re- servationsanslag af 10,000 kr.; deraf utgått under år 1877 om- kring	—	—	9,540	
Till utarbetande och utgifvande af statistisk redogörelse för kommu- nernas fattigvård och finanser förslagsanslag af 10,000 kronor; deraf under året utgått till ar- voden omkr.	—	—	6,110	
Summa	—	—	33,850	

¹ Detta dyrtidstillägg utgår för närvarande med 600 kronor i följd af tjensteinnehafvarens rätt till ålderstillägg.

² Jemte fri bostad och vedbrand.

Särskilda yttranden

af

1:o) *Fr. Th. Berg.*

Den stränga följdriktighet, hvarmed Komitén förfarit vid tillämpningen på Statistiska Centralbyråns tjänstemän i andra lönegraden af de för andra embetsverks tjänstemän i samma lönegrad föreslagna vilkor, har väl icke tillåtit mig att framhålla någon i detta hänseende från Komiténs pluralitet skiljaktig mening. Min ställning till embetsverket och min erfarenhet af dess behof torde dock berättiga och förpligta mig, att, till det afseende som dervid må kunna fästas, uttala en önskan, att den tjänsteman, f. n. benämnd Sekreterare, som haft och för framtiden väl lär komma att få åliggandet att såsom Chefens närmaste man vid behof företräda dennes ställe, kunde, ehuru i andra lönegraden qvarstående, blifva hugnad med ett till 2,000 kronor förhöjdt belopp af tjänstgöringspenningarne.

2:o) *Liss Ol. Larsson.*

Då Komitén afgaf sitt betänkande och förslag angående lönereglering m. m. för Kongl. Biblioteket och Riksarkivet, voro Komiténs alla ledamöter ense derom att chefernes för dessa verk embetsställning och löneförmåner borde vara sins emellan lika, och att dessas löneförmåner borde bestämmas till enahanda belopp, som då redan i fråga om andra embetsverk blifvit faststälde eller föreslagne för *ledamöter*, med hvilka Komitén ansåg förstnämnde chefer böra vara likstälde. Denna åsigt delades äfven

af Riksdagen beträffande chefen för Biblioteket, men för riksarkivarien bestämdes löneförmånerna, i enlighet med Kongl. Maj:ts till Riksdagen afgifna förslag, något högre. Då Riksdagen sålunda för den ene af desse chefer fastställt de löneförmåner, Komitén föreslagit, borde deraf kunna hemtas ett stöd för Komitén att fortfarande vidhålla sin en gång uttalade mening, och för min del kan jag ej finna giltig anledning att frånträda densamma. Vidhållande således den åsigt, jag förut i särskilda reservationer uttalat angående löneförmånerna för chefen i Landtmäteristyrelsen och för öfverintendenten, hvilkas embetsställning jag, i likhet med Komiténs öfrige ledamöter, ansett böra vara lika med förstnämnde tvenne chefers, och då jag anser chefen för Statistiska Centralbyrån böra vara med dem likställd, föreslår jag för min del, att löneförmånerna för denne måtte bestämmas till 4,400 kronor lön och 2,000 kronor tjänstgöringspenningar samt rätt till ett ålderstillägg å 600 kronor efter 5 års tjänst såsom chef för verket.

För så vidt den kommunala finansstatistiken fortfarande skall bearbetas — något hvarom jag anser Komitén egt hvarken rätt eller skyldighet att uttala sig — har jag, ehuru icke utan tvekan, deltagit uti beslutet att föreslå, det antalet af Byråns ordinarie tjänstemän må ökas med två; men i fråga om antalet tjänstemän inom de olika lönegraderna hyser jag en olika åsigt med Komiténs flertal. Utom hvad beträffar sekreteraren, hvilken vid inträffande förfall för chefen skulle komma att företräda dennes ställe, skall man svårligen kunna finna sådan olikhet i tjänstemännens göromål, att deraf skulle kunna hemtas tillräcklig anledning att föreslå olika lönegrader; och då jag likväl anser två af Byråns tjänstemän böra tillhöra andra lönegraden, är det endast för att dymedelst bereda större möjlighet för första gradens tjänstemän att efter fortsatt arbete vinna förbättrade lönevilkor. Att, på sätt Komiténs flertal föreslagit, ställa trenne tjänstemän i andra och tvenne i första lönegraden, skulle sakna motsvarighet i de andra embetsverk, hvilka af Komitén behandlats.

Härtill kommer ett ytterligare skäl mot Komiténs förslag. Den kommunala finansstatistikens bearbetande är för närvarande uppdraget åt en e. o. tjänsteman, och antagligt är, att efter den nya organisationen samma arbete skulle öfverlemnas till en af första gradens tjänstemän. Om nu framdeles denna statistiks bearbetande ansåges obehöfligt eller Riksdagen fortfarande såsom hittills endast på extra stat ansloge medel dertill, skulle det egendomliga förhållande inträffa, att verket hade tre tjänstemän i andra, men endast en i första lönegraden.

Om, såsom mig lämpligt synes, tvenne tjänstemän uppföras i andra och trenne i första lönegraden, samt chefens löneförmåner bestämmas, på sätt jag tillåtit mig föreslå, kommer — oafsedt den minskning i anslaget till vikariatsersättning, som häraf skulle blifva en följd — den nya staten att sluta på ett belopp af 37,300 kronor i stället för af Komiténs flertal föreslagna 39,900 kronor, och den nya staten skulle då icke komma att öfverstiga den nu gällande med mera än 3,450 kronor.

